Landbruksplan 2010 - 2016
Handlingsdelen

Halden kommune 2012
Enhet for miljø og landbruk

Sammendrag

Landbruket er en mangfoldig næring som i tillegg til egen verdiskapning også legger til rette for andre næringer som reiseliv, kultur og industri. Hensynet til jordvern er i stadig sterkere grad blitt vektlagt de senere årene. De nasjonale føringene er klare på at nedbygging av matjord skal begrenses. Norsk landbruk er med sine politiske reguleringer og ressursoverføringer helt avhengig av støtte og legitimitet i befolkningen. Dette innebærer at lokal landbrukspolitikk kontinuerlig må utvikles i tråd med statlige- og regionale føringer, befolkningens forventninger og naturens forutsetninger.

Landbruksplanen for Halden definerer følgende hovedmål:
"Landbruket i Halden skal produsere matvarer av høy kvalitet etter forbrukernes ønske og behov, gi et mangfoldig og variert kulturlandskap, bidra til levende bygder, være en del av klimaløsningen og være med og sikre matvareberedskapen".

I planen er det på bakgrunn av hovedmålet er det valgt ut tre fokusområder:

- *Ivareta landbrukets kjerneområder*
- *Ivareta landbrukets miljøansvar*
- *Ivareta en aktiv utvikling av næringen*

Landbruksplanen er også utarbeidet som et lokalt styringsverktøy til bruk i saksbehandlingen for de forvaltningsområdene der kommunen er landbruksmyndighet. Planen er retningsgivende for hvordan lover og forskrifter knyttet til landbruket i kommunen, blir oppfattet og forvaltet lokalt.

Landbruket i Norge og Halden

I Norge er omkring 3 % av totalarealet dyrket jordbruksareal. På grunn av klima, topografi og jordkvalitet er bare omkring 1/3 av jordbruksarealet i landet egnet for matproduksjon. Omkring 8% av Norges jordbruksareal er i Østfold. Jordsmonn i kombinasjon med klima gjør imidlertid at jordbruksarealene i fylket i hovedsak er høyproduktive. Nesten alt jordbruksareal i Østfold kan nyttes til produksjon av matkorn. Av landets matkornareal finnes dermed ca. 25% i Østfold. Halden har 63.000 daa fulldyrka jord fordelt på ca. 210 driftsenheter. Dyrka mark arealet i Halden utgjør 8,2 % av Østfolds dyrka mark areal. Jordsmonn i kombinasjon med et gunstig klima gjør jordbruksarealene i kommunen høyproduktive. Kommunevise gjennomsnittsavlinger for Østfold viser at Halden ligger noe over fylkesgjennomsnittet når det gjelder kornavlinger.

Det produktive skogarealet i Halden er 412065 dekar fordelt på 441 eiendommer med et skogareal på over 25 dekar. Gjennomsnittlig årlig avvirkning i Halden er beregnet till omkring 100.000 m^3 inkludert energivirke og tømmer til eget bruk. Dette utgjør omkring 20% av tømmerproduksjonen i Østfold. Førstehåndsverdien av tømmeret utgjør ca. 35 mill kr. Etter videreforedling er den samlede verdien av skogproduktene tidoblet.

Handlingsplan

Landbruksplanen for Halden presenterer en stor næring i kommunen, som i tillegg til å produsere mat, forvalter rekreasjonsarealene for kommunens innbyggere.

Formålet med handlingsdelen til landbruksplanen er å utdype tiltakene for hvordan en skal nå mål, definert i plan.

Handlingsdelen er en kortfattet presentasjon av hvordan forvaltningen ser at det kan jobbes med de ulike temaene som belyses i planen, innenfor de rammene som blir stilt til rådighet. Landbruksforvaltningen i kommunen er i dag i første rekke tilskudds-, kontroll- og forvaltningsmyndighet. Kommunen bidrar også til næringsutvikling, men dette ansvaret er i dag i stor grad overlatt til andre organisasjoner og gård-/skogbrukerne selv.

Landbruksplan 2012-2016 - handlingsdel

1. Kulturlandskap

Mål

- Bevare og videreutvikle de prioriterte kulturlandskapene
- Bidra til å minimalisere tapet av fredede kulturminner som følge av landbruksdrift
- Bidra til å utvikle kulturlandskapets verdier knyttet til biologisk mangfold, opplevelser og kulturarv, og samtidig øke allmennhetens kunnskap om og forståelse for kulturlandskapets verdi

Tiltak

For å ivareta kulturminner i kommunen er den pågående kartleggingen av kulturminner i kommunen svært viktig. Registreringen gjøres av historielaget og skal på sikt munnen ut i en kulturminneplan, jf *kommunal planstrategi 2012-2015*. Regionalt viktige kulturlandskap i Halden er kartlagt gjennom *Estetikkveileder og Handlingsplan for Østfolds kulturlandskap 2009-2012* og senere implementert i kommuneplanens arealdel fra 2011. For å minske tapet av fredede kulturminner som følge av landbruksdrift er det viktig med gode kartlegginger og at landbruksnæringen er kjent med hvor de kan hente ut informasjon om registrerte verdier.

For å bidra til utvikling av kulturlandskapets verdier knyttet til biologisk mangfold, opplevelser og kulturarv legger kommunens landbruksforvaltningen opp til en øket bruk av støtteordningen «spesielle miljøtiltak i landbruket» (SMIL-ordning). Ordningen åpner for tilskudd til tiltak som ivaretar kulturlandskap og gammel gårdsbebyggelse. Kommunen informerer brukere via kommunens hjemmeside og ved rådgiving. Revisjon av kommunens tiltaksstrategi for fordelingen av Smil-midlene starter opp høsten 2012. Arbeidet skjer i samarbeid med næringsorganisasjonene og ny tiltaksstrategi behandles politisk desember 2012.

Regionalt miljøprogram er en ordning som åpner for støtte til blant annet skjøtsel av kulturlandskap, mye på samme måte som SMIL-ordningen.

Det vil også være aktuelt å øke allmennhetens kunnskap og forståelse for kulturlandskapets verdi gjennom informasjon og presentasjon av gode tiltak i lokalmedia, nyhetsbrev, hjemmeside osv.

2. Bygningsmiljøet

Mål

Ivareta særpreget til landbrukets bygningsmiljø og gårdstun i kommunen

Tiltak

Støtteordningen for «spesielle miljøtiltak i landbruket» åpner for ivaretagelse av gamle og/eller verneverdige bygninger og gårdsmiljøer. Halden kommune har ingen bygg faglig kompetanse, men vil sette eventuelle søkere i kontakt med fagmiljøet hos Østfold fylkeskommunen v/ kulturminneforvaltningen.

Kommunen vil kunne bistå søker i utarbeidelsen av søknad om støtte gjennom Innovasjon Norge (bygdeutviklingsmidler), som også kan gis til bygningsmiljøer og tun.

3. Landbrukets kjerneområder

Mål

- Halden kommune skal i perioden 2011-2020 følge opp det nasjonale målet om å halvere omdisponeringen av jordressurser.
- Kommunen skal ivareta landbrukets produksjonsarealer og landbrukets viktigste kulturlandskap jf. vedlagt kart

Tiltak

Halden kommunen utreder alle arealsaker etter prinsippet for fullført saksbehandling. Dette gir både landbruksforvaltningen og organisasjoner god mulighet til å bidra i reguleringsprosesser der landbrukets produksjonsarealer berøres. Skal en unngå at produksjonsarealer bygges ned er det viktig at saker følges opp og alternativer som eksempelvis fortetting og valg av alternative traseer vurderes og vektlegges i arbeidet med reguleringen.

Nedbygging av jordbruksarealer i Halden skjer stort sett med samtykke fra grunneier. Det største bidraget til jordvernet ligger derfor hos landbruksnæringen selv. Landbruksforvaltningen ønsker å bidra i det holdningsskapende arbeidet og løfte frem grunneieres alternativer til å bygge ned verdifulle produksjonsarealer.

4. Utslipp av klimagasser

Mål

- Landbruket i Halden skal bidra til kommunes mål om å redusere klimagassutslippene med, 10% innen 2014, 20% innen 2020, 55% innen 2030 ved å redusere utslippet fra 18 tonn CO2 ekvivalenter i 2008 til 14 tonn i 2020.
- Karbonbindingen i skog skal minst opprettholdes på dagens nivå

Tiltak

Riktig utført ungskogpleie leder til bedre tømmerkvalitet og øket produksjon pr arealenhet. Ungskogpleie er derfor et tiltak som øker verdiskapningen samtidig som en oppnår øket binding av CO_2. Halden kommune samarbeider med skogselskapet og skogeierforeningen om skogkulturprosjektet, der skogeiere kontaktes for en uforpliktende prat om skjøtsel av skogen på eiendommen. Kommunen vil bidra til at samarbeidet forlenges og eventuelt rettes inn mot nye eiere.

Landbruksforvaltning vil legge til rette for nye, miljøvennlige driftsformer. Nye tiltak må vurderes fra flere sider, eksempelvis utslipp til luft/vann, biologisk mangfold, mål om øket matproduksjon, klima etc. Det vil være aktuelt med fagdager i samarbeid med bondelag og forsøksringen.

Halden kommune er deltager i nytt prosjekt der muligheten for å utnytte husdyrgjødsel til biogass skal diskuteres. Prosjektet er avhengig av drahjelp fra sentrale myndigheter for å løfte dette fram som et aktuelt satsningsområde.

5. Vannmiljø

Mål

- God økologisk status i alle vannforekomster i nedslagsfeltet til Haldenvassdraget og Iddefjorden innen 2015
- God økologisk status i alle vannforekomster i nedslagsfeltet til Glomma og Singlefjorden innen 2021

Tiltak

Det er i dag flere støtteordninger for erosjonsreduserende tiltak. Landbruksforvaltningen forvalter støtteordningene og bidrar med veiledning og befaringer når det blir etterspurt.

I gjeldende tiltaksstrategi for bruk av midler til «S*pesielle miljøtiltak i landbruket»* (smil) prioriteres hydrotekniske anlegg. Landbruksforvaltningen tar sikte på å fremme forslag om å beholde ordningen for å forhindre at produksjonsarealer oversvømmes med etterfølgende utvasking til vassdrag.

Ved bruk av dataprogrammet Web-gis er det mulig å kartlegge arealer langs bekker med dårlig vannkvalitet og iverksette tiltak for å minske avrenningen fra jordbruksarealene. Tiltaksplan for vannområdene, utover det som knyttes til regionalt miljøprogram (RMP), vil da komme i forlengelse av analyser gjort i WEB-gis.

Halden kommune deltar aktivt i vannområdene Enningdalvassdraget, Haldenvassdraget og Glomma sør. Nettverkene utformer felles innspill fra medlemskommunene til sentrale myndigheter og utarbeider felles forskrifter til knyttet til lokal vannkvalitet.

I skogbruket er det strenge regler for hogst i kantsoner langs myrer og vassdrag. I jordbruket, der kantsonene også skal fungere som fangvekster for avrenning, har kantsonene et mye svakere vern. Det vil derfor være en prioritert oppgave å informere om skjøtsel av kantsoner i kulturlandskapet og utarbeide informasjonsfolder i samarbeid med fylkesmannen i Østfold.

6. Miljøutfordringer i skogbruket

Mål
Skogressursene i Halden skal forvaltes bærekraftig med sikte på verdiskapning, biologisk mangfold, hensyn til landskap, friluftsliv og kulturverdiene i skogen.

Tiltak
Arrangere kurs/skogkvelder, ajourføre kommunens hjemmeside og sende ut nyhetsbrev med aktuell informasjon.

All saksbehandling i kommunen skjer etter vurderinger i henhold til Naturmangfoldloven, og det gjøres utsjekk i blant annet Naturbasen og Artsdatabasen.

Miljøkartlegging på eiendomsnivå er ivaretatt gjennom områdetakster m/MiS-registrering. Registreringer er gjennomført både i Berg og på Idd. Større skogeiendommer (> 10.000daa) må i tillegg utarbeide landskapsplan for å oppfylle sertifiseringskravene til skogeierforeningene (levende skog).

Det opprettes et forum der skogbruksnæringen, kommunen, idrett, miljø- og friluftsorganisasjonene kan dele kunnskap og drøfte muligheter knyttet til skogbruk, friluftsliv og miljø.

7. Biologisk mangfold

Mål
Ivareta landbrukets ansvar for biologisk mangfold

Tiltak
Naturbasen og artsdatabasen gjøres kjent for landbruksnæringen gjennom fagkvelder, der nettløsningene presenteres. Det skal avholdes kurs vinteren 2012-13 om dette temaet.

Revidering av strategiplan for bruk av smil-midlene vil legge opp til støtteordninger som ivaretar biologiske mangfoldet i kulturlandskapet. Kommunen vil følge opp naturtypekartleggingen og informere grunneiere som har lokaliteter beskrevet som «svært viktig».

All saksbehandling i skjer med vurderinger etter Naturmangfoldloven og «føre var» prinsippet skal legges til grunn. Fylkeskonservator blir involvert der det er aktuelt.

8. Avfall og villfyllinger

Mål
Opprydding i miljøfarlig og skjemmende avfall på landbrukseiendommer

Tiltak
Gi informasjon, veilede og motivere til tiltak i landbruket for å forebygge forurensning.

Utforme enkel folder med informasjon om hva som gjelder i forhold til gjeldende lovverk. Aktuelle tema er bålbrenning, deponi, masseforflytning (skjæring/fylling), gjødsellager etc. Folderen vil distribueres gjennom internettsidene til kommunen og gjennom landbruksorganisasjonene.

Kommunen vil følge opp saker som blir meldt inn.

9. Matproduksjon og foredling

Mål
- Øke verdiskapningen med minst 10% fra lokal plante- og husdyrproduksjon og foredling sammenlignet med resten av landet innen 2020.

- Minst 15% økologisk dyrka areal og matproduksjon innen 2020.
- Øke storfeholdet i kommunen spesielt der dette kan stimulere til økologisk produksjon, beiting av prioritert kulturlandskap jf kart og/eller redusere forurensningen til prioriterte vann og vassdrag.

Tiltak
Kommunen v/landbruksforvaltningen skal legge til rette for et sterkt og bærekraftig husdyrhold, spesielt grovforbasert, som utnytter arealer som ikke er optimale for vekster til matproduksjon. Ved omlegging av marginale arealer fra korn til grovfôr produksjon vil man også kunne oppnå en høyer matproduksjon, jamfør målet i landbruksmeldinga.

Kommunen skal prioritere etablering av husdyrproduksjon og spesielt økologisk produksjon. Det skal legges til rette for lokal foredling helt ned på gårdsnivå landbrukets primær-produkter, slik at begrepet «kortreist mat» virkelig får sin betydning. En slik lokal foredling vil være spesielt aktuelt og viktig i det økologiske segmentet.

10. «Grønt vertskap» og «Inn på tunet»

Mål – «Grønt vertskap»
Øke opplevelsestilbudet og omsetningen tilknyttet gårdsturisme, natur, jakt og fiske med 20 % innen 2020.

Mål – «Inn på tunet»
Øke inn på tunet tilbudet og omsettingen innen IPT med minst virksomheter innen 2020.

Tiltak
Kommunen ivaretar støtte til «grønt vertskap» og «inn på tunet» gjennom veiledning og bistand ved utforming av søknad om midler fra Innovasjon Norge (bygdeutviklingsmidlene).

Landbruksforvaltningen vil også kunne bistå i arbeidet er å spre kunnskap til øvrige kommunale virksomheter om hvilket potensiale gårdsbruk kan ha i forhold til tjenester innen barnehager, skole, helse og omsorg.

Delta aktivt i kommunale planprosessene, slik at arealbehov til eksempelvis ulike typer fritidsbebyggelse og andre arealkrevende «inn på tunet»/«grønt vertskap» tiltak kan ivaretas.

12. Skog og trebasert næring

Mål
Øke verdiskapingen i skogen med minst 20% innen 2020 gjennom aktiv foryngelse, ungskogpleie og tynningshogster

Tiltak
Landbruksforvaltningen skal sammen med skogeierforeningene motivere skogeierne til oppbygging av kvalitetsskog gjennom informasjon, skogkvelder, kurs og faglig veiledning.

I «prosjekt ungskogpleie» får skogeiere tilbud om gratis befaring på eiendommen for å se på aktuelle tiltak i ungskogen. Målet er å stimulere til økt aktivitet i ungskogen ved aktiv bruk av økonomiske virkemidler (tilskudd, skogfond m/skattefordel).

Landbruksforvaltningen vil tilby nye gårdeiere gårdsbesøk, der det i tillegg til ren faglig rådgivning gis en enkel gjennomgang av rammene som den nye skogeieren må forholde seg til.

Landbruksforvaltningen foretar stikkprøver for å kontrollere at foryngelsesplikten blir fulgt. Skogeierforeningene følger opp foryngelsesbehovet etter hogst, og sørger for at foryngelsesmetode blir vurdert før sluttavvirkning, gjerne ved befaringer med grunneier i terrenget.

Det er utarbeidet skogbruksplan for all skogsmark i Halden.Ca 90% av grunneierne har kjøpt plan og siste 10% er avhengig av plan m/Mis-registreringer for å få levert tømmer.

Skogforum med deltakere fra skognæringen vil bli vurdert opprettet om næringen ønsker det.

13. Beredskap

Mål
Halden kommune skal ha tilfredsstillende beredskap i forhold akutte hendelser som kan ramme landbruksnæringa.

Tiltak
Mål om tilfredsstillende beredskap i forhold til akutte hendelser i landbruket ivaretas gjennom kommunens arbeid med helhetlig risiko og sårbarhetsanalyse. Temaer som strømbrudd/vannbrudd i større husdyrbesetninger og skogbrann skal belyses og det skal utarbeides prosedyrer for hvordan slike hendelser skal håndteres av kommunen. Det er viktig for skogbruksnæringa at det foretas en grundig risikovurdering knyttet til skogbrann langs jernbanetraseen og at en kartlegger tilgjengelig mannskap og utstyr i lokalmiljøet (eks. tankvogner, pumper og traktorer på gårdsbruk).

14. Rovdyr

Mål
Halden kommune skal bidra til å gjøre konflikten rundt rovdyr i kommunen så liten som mulig

Tiltak
Halden kommune skal bruke mulighetene til å påvirke rovdyrpolitikken slik at trivsel og utmarksnæring kan utvikles. Forvaltningen vil delta i interkommunale møter og arbeide aktivt for at konfliktnivået knyttet til rovdyr og landbruk blir så liten som mulig gjennom spredning av informasjon og arrangering av informasjonsmøter.
Forvaltningen vil bistå grunneiere ved søknad om tilskudd til rovdyrsikker inngjerding av utsatte beite- områder og andre konfliktdempende tiltak.

15. Kommunal forvaltning

Mål
Kapasiteten og kompetansen til den kommunale landbruksforvaltningen skal samsvare med kommunens oppgaver innen fagfeltet.

Tiltak
Saksbehandlingstiden til kommunal landbruksforvaltning skal ikke overstige gjennomsnittlig saksbehandlingstid for tilsvarende saker i Østfold. Felles innkreving av gebyrer ved håndtering av delingssaker i områder avsatt til «LNF». Innkreving av gebyr vil da skje etterskuddsvis, noe som vil korte inn saksbehandlingstiden vesentlig. Den kommunale forvaltningen vil holde oppe fokuset på rask tilbakemelding og kort saksbehandlingstid.

Kommunal landbruksforvaltning oppdaterer hjemmesidene og legger ut informasjon fortløpende.

Stimulere til at flest mulig brukere kan levere søknader om produksjonstilskudd elektronisk. Det jobbes med nye løsninger for elektronisk levering. i løpet av 2013 all levering av søknadskjema (produksjonstilskudd) være elektronisk.

Opprette samarbeidsutvalg, der næring og forvaltning kan komme sammen og diskutere aktuelle problemstillinger. Samarbeidsutvalg med næringa er opprettet og det tas sikte å avholde 2 møter i året.

Kommunen vil sørge for at lokal forvaltningen er oppdatert på gjeldende lovverk og støtteordninger. Register med e-post adresser til grunneiere for distribusjon av nyttig informasjon er opprettet. Forvaltningen vil sammen med landbruksorganisasjonene hente inn adresser.